

Vec C-124/20

Návrh na začatie prejudiciálneho konania

Dátum podania:

5. marec 2020

Vnútroštátny súd:

Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg

Dátum rozhodnutia vnútroštátneho súdu:

2. marec 2020

Žalobkyňa:

Bank Melli Iran, akciová spoločnosť podľa iránskeho práva

Žalovaná:

Telekom Deutschland GmbH

Hanseatisches Oberlandesgericht (Vyšší krajský soud, Nemecko)

[*omissis*]

U z n e s e n i e

vo veci

BANK MELLI IRAN, akciová spoločnosť podľa iránskeho práva, [*omissis*]
Hamburg

– žalobkyne, odvolateľky a odporkyne v konaní o vzájomnom odvolaní –

[*omissis*]

proti

Telekom Deutschland GmbH, [*omissis*] Bonn

– žalovanej, odporkyni v konaní o vzájomnom odvolaní a odvolateľke –

[*omissis*]

[*omissis*] Hanseatisches Oberlandesgericht (Vyšší krajský soud) –
11. občianskoprávny senát – [*omissis*] 2. marca 2020 rozhodol:

- I. Konanie sa prerušuje.
- II. Súdnemu dvoru Európskej únie sa na výklad článku 5 ods. 1 nariadenia Rady (ES) č. 2271/96 z 22. novembra 1996 o ochrane pred účinkami uplatňovania právnych predpisov prijatých treťou krajinou mimo jej územia a pred účinkami opatrení na nich založených alebo z nich vyplývajúcich (Ú. v. ES L 309, 1996, s. 1; Mim. vyd. 10/001, s. 75) v znení delegovaného nariadenia Komisie (EÚ) 2018/1100 zo 6. júna 2018 (Ú. v. EÚ L 199, 2018, s. 1) podáva návrh na začatie prejudiciálneho konania o nasledujúcich otázkach:
 1. Uplatní sa článok 5 ods. 1 nariadenia č. 2271/96 len vtedy, ak voči konajúcemu hospodárskemu subjektu EÚ v zmysle článku 11 tohto nariadenia zo strany Spojených štátov amerických boli priamo alebo nepriamo vydané úradné alebo súdne nariadenia, alebo pre uplatnenie postačuje, aby konanie hospodárskeho subjektu EÚ smerovalo aj bez takýchto nariadení k tomu, aby dodržiaval sekundárne sankcie?
 2. Ak by Súdny dvor otázku 1 zodpovedal v zmysle druhej alternatívy: Bráni článok 5 ods. 1 nariadenia č. 2271/96 chápaniu vnútroštátneho práva v tom zmysle, že subjektu, ktorý podal výpoveď, sa umožní, aby

podal akúkoľvek výpoveď dlhodobého záväzkového vzťahu so zmluvným partnerom, ktorý je na zozname Specially-Designated-Nationals (SDN), vedenom americkým Office of Foreign Assets Control (OFAC) –, a tým aj výpoveď na účely dodržiavania sankcií USA, bez toho, aby preto potreboval výpovedný dôvod a preto bez toho, aby v občianskoprávnom konaní predložil a dokázal, že dôvodom pre podanie výpovede v žiadnom prípade nie je dodržiavanie sankcií USA?

3. V prípade, ak Súdny dvor na druhú otázku odpovie kladne: Má sa riadna výpoveď, ktorá porušuje článok 5 ods. 1 nariadenia č. 2271/96, automaticky považovať za neúčinnú, alebo pre cieľ nariadenia postačujú aj iné sankcie, napríklad uloženie peňažnej pokuty?
4. V prípade, ak Súdny dvor na tretiu otázku odpovie v zmysle prvej alternatívy: Platí to pri zohľadnení článkov 16 a 52 Charty základných práv Európskej únie na jednej strane a možnosti udelenia povolení o výnimke podľa článku 5 ods. 2 nariadenia č. 2271/96 na druhej strane aj vtedy, ak hospodárskemu subjektu EÚ so zachovaním obchodného vzťahu so zmluvným partnerom vedeným na zozname hrozia značné hospodárske straty na trhu v USA (tu: 50 percent obratu koncernu)?

O d ô v o d n e n i e:

Žalobkyňa je iránskou bankou, zriadenou podľa iránskeho práva, a v Nemecku prevádzkuje pobočku so sídlom v Hamburgu, v ktorej pracuje 36 zamestnancov. Hlavnou činnosťou podnikania žalobkyne je realizácia zahraničného obchodu s Iránom.

Žalovaná je dcérskou spoločnosťou Deutsche Telekom AG a jedného z najväčších nemeckých poskytovateľov telekomunikačných služieb so sídlom v Bonne. Koncern celosvetovo zamestnáva viac ako 270.000 zamestnancov, z toho viac ako 50 000 v USA, kde vytvára približne 50 percent obratu.

Medzi účastníkmi konania existuje rámcový zmluvný vzťah, ktorý žalobkyňa dovoľuje, aby všetky pripojenia jej podniku na rôznych miestach v Nemecku spojila do jednej zmluvy. V rámci tohto zmluvného vzťahu žalobkyňa žalovanú požiadala o viaceré produkty, ktoré žalovaná potom poskytla a vyúčtovala. Tieto zmluvy tvoria výlučný základ internej a externej komunikačnej štruktúry žalobkyne v Nemecku. Bez služieb poskytovaných žalovanou sa žalobkyňa – aspoň teraz – nemôže prostredníctvom jej nemeckej pobočky zúčastňovať na obchodnom styku.

Mesačný obrat žalobkyne dosahovaný so žalovanou predstavuje niečo viac ako 2 000 eur. Žalobkyňa svoje platobné povinnosti voči žalovanej plnila stále v termíne a v plnej výške.

Po tom, čo v roku 2018 USA vypovedali dohodu s Iránom zo 14. júla 2015 (Joint Comprehensive Plan of Action – JCPA), a tým do platnosti opäť vstúpili pôvodné sankcie (Iran Transactions and Sanctions Regulations – ITSR), je žalobkyňa vedená na sankčnom zozname OFAC (Specially Designated Nationals and Blocked Person List – SDN) (Office of Foreign Assets Control). Časť sankčného režimu predstavujú takzvané sekundárne sankcie (secondary sanctions), ktoré iným ako americkým štátnym občanom zakazujú akékoľvek obchody s iránskymi osobami a podnikmi uvedenými na zozname SDN.

S účinnosťou od 5. novembra 2018 voči Iránu vstúpili do platnosti nové sankcie USA, ktoré smerujú predovšetkým proti finančnému, bankovému a ropnému sektoru. Žalobkyňa je týmto dotknutá a preto bola s účinnosťou od 12. novembra 2018 suspendovaná z telekomunikačnej siete Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication (SWIFT), zo združenia podľa belgického práva.

Listom zo 16. novembra 2018 žalovaná vypovedala všetky zmluvy s okamžitou platnosťou [omissis]. S rovnakým dátumom žalovaná zaslala výpovede s rovnakým znením minimálne štyrom ďalším zákazníkom so vzťahom k Iránu a sídlom v Nemecku.

Všetky spoločnosti sú tiež uvedené na zozname SDN Spojených štátov Amerických. Žalovaná dala výpoveď celkovo desiatim podnikom s prepojeniami na Irán.

V konaní o predbežnom opatrení, o ktoré sa žalobkyňa usilovala, vydal Landgericht Hamburg (Krajinský súd Hamburg, Nemecko) rozsudkom z 28. novembra 2018 [omissis] predbežné opatrenie, ktorým žalovanej nariadil, aby plnila aktuálne zmluvy do uplynutia riadnej výpovednej lehoty [omissis].

Listom z 11. decembra 2018 [omissis] podala žalovaná ďalšiu výpoveď. Tento list v relevantnej časti znie takto:

„... listom zo 16. novembra 2018 sme s okamžitou účinnosťou vypovedali nižšie uvedené služby. Z čisto preventívnych dôvodov ich týmto vypovedáme navyše riadne k najbližšiemu možnému termínu.“

Riadne výpovedné lehoty v súvislosti s niekoľkými zmluvami končili už k 25. januáru 2019, 10. februáru 2019, 13. marcu 2019, 10. a 25. septembru 2019, ako aj k 30. januáru 2020. Zvyšné zmluvy sú platné do 22. augusta 2020, respektíve do 7. januára 2021.

Žalobkyňa v konaní na súde prvého stupňa žiada zaviazať žalovanú, aby aktivovala všetky zmluvne dohodnuté služby.

Landgericht (krajinský súd) žalovanú zaviazal, aby plnila zmluvy do uplynutia jednotlivých riadnych výpovedných lehôt, a v zostávajúcej časti žalobu zamietol. Riadnu výpoveď sporných zmlúv žalovanou považoval za účinnú. Najmä neporušila článok 5 nariadenia č. 2271/96.

Proti časti tohto rozsudku, ktorým sa žaloba zamietla, podala žalobkyňa odvolanie. Drží sa svojho názoru, že riadna výpoveď podaná žalovanou porušuje článok 5 nariadenia č. 2271/96 a preto je neúčinná.

Po oznámení rozsudku, ktorý vydal Landgericht (krajinský súd), žalovaná z dôvodu uplynutia riadnej výpovednej lehoty 10. februára 2019 vypla jednu zo sporných služieb. Všetky ostatné služby sú momentálne ešte aktívne.

II.

Rozhodnutie sporu závisí od výkladu článku 5 ods. 1 nariadenia Rady (ES) č. 2271/96 z 22. novembra 1996 o ochrane pred účinkami uplatňovania právnych predpisov prijatých treťou krajinou mimo jej územia a pred účinkami opatrení na nich založených alebo z nich vyplývajúcich (Ú. v. ES L 309, 1996, s. 1; Mim. vyd. 10/001, s. 75) v znení delegovaného nariadenia Komisie (EÚ) 2018/1100 zo 6. júna 2018 (Ú. v. EÚ L 199, 2018, s. 1). Pred rozhodnutím o odvolaní žalobkyne je preto potrebné prerušiť konanie a podľa článku 267 ods. 1 písm. b) a ods. 3 ZFEÚ podať Súdnemu dvoru Európskej únie návrh na začatie prejudiciálneho konania.

Účastníci konania sa sporia o účinnosť riadnej výpovede z 11. decembra 2018 [*omissis*], ktorou by žalovaná chcela ukončiť svoj obchodnoprávny vzťah so žalobkyňou. Právo na riadnu výpoveď zmlúv, na ktoré je uplatniteľné nemecké právo, nesporne vyplýva zo Všeobecných dodacích podmienok žalovanej.

Žalobkyňa zastáva názor, že výpoveď porušuje článok 5 ods. 1 nariadenia č. 2271/96 a je preto neúčinná. Žalovaná tvrdí, že k porušeniu článku 5 ods. 1 nariadenia č. 2271/96 nedošlo.

1. a) O prvej prejudiciálnej otázke:

Žalobkyňa tvrdí, že k výpovedi žalovanej došlo len z dôvodu, aby neporušila sekundárne sankcie uvalené Spojenými štátmi americkými. Nepreukázala však, že výpovedi predchádzalo priame alebo nepriame úradné alebo súdne nariadenie z USA. Oberlandesgericht Köln (Vyšší krajinský súd Kolín, Nemecko) v rozsudku zo 7. februára 2020 [*omissis*] zastával názor, že v takejto konštelácii sa článok 5 ods. 1 nariadenia č. 2271/96 už vôbec neuplatní. Senát tento názor nezastáva, ale už samotnú existenciu sekundárnych sankcií považuje za dostatočnú, keďže len tak môže byť efektívne prebratý zákaz dodržiavať takéto sankcie, ktorý je sledovaný článkom 5 ods. 1 nariadenia č. 2271/96.

b) O druhej prejudiciálnej otázke:

Podmienkou práva na riadnu výpoveď, na ktoré sa žalovaná odvoláva, nie je existencia dôvodu na výpoveď. Žalovaná tvrdí, že článok 5 ods. 1 nariadenia

č. 2271/96 na tom nič nemení, keďže tento predpis jej ponecháva podnikateľskú slobodu, aby kedykoľvek ukončila obchodnoprávny vzťah so žalobkyňou. Na jej dôvodoch nezáleží.

Opiera sa pritom o „Pokyny – Otázky a odpovede: prijatie aktualizácie nariadenia o blokovani“ vydané Komisiou zo 7. augusta 2018 (C/2018/5344, Ú. v. EÚ C 277 I, 2018, s. 4).

V nich sa v bode 5 uvádza:

„Ukladá sa nariadením o blokovani hospodárskym subjektom EÚ povinnosť obchodovať s Iránom alebo Kubou? Aký postoj by mali zaujať medzi zoznamom právnych predpisov s extrateritoriálnym účinkom a nariadením o blokovani?“

Hospodárske subjekty EÚ môžu slobodne podnikáť tak, ako považujú za vhodné, v súlade s právnymi predpismi EÚ a uplatniteľnými vnútroštátnymi právnymi predpismi. To znamená, že sa môžu na základe vlastného posúdenia hospodárskej situácie slobodne rozhodnúť, či začnú v Iráne alebo na Kube pracovať, či budú pokračovať v podnikateľských aktivitách, alebo takéto aktivity ukončia, ako aj o tom, či budú pôsobiť v danom hospodárskom odvetví. Práve to je účelom nariadenia o blokovani – zabezpečiť, aby takéto obchodné rozhodnutia zostali slobodné, t. j. aby neboli hospodárskym subjektom EÚ vnucované vymenovanými extrateritoriálnymi právnymi predpismi, ktoré sa v právnych predpisoch Únie nepovažujú za uplatniteľné na ne.“

Viacere nemecké súdy spoločne so žalovanou chápu túto odpoveď v tom zmysle, že smú kedykoľvek vykonať ich zmluvne dohodnuté právo na riadnu výpoveď zmlúv bez uvedenia dôvodov. Oberlandesgericht Köln (Vyšší krajský súd Kolín) v uznesení z 1. októbra 2019 [omissis] výslovne zastával názor, že k tomuto ukončeniu zmluvy môže dôjsť aj z „motivácie vzniknutej zahraničnou politikou USA“.

Senát považuje toto chápanie článku 5 ods. 1 nariadenia č. 2271/96 po odpovedi Komisie za možné, ale aj na tomto mieste tvrdí, že predpis potom nespĺňa svoj účel. Zmysluplnejší sa preto zdá byť výklad, podľa ktorého výpoveď, ktorej rozhodujúcim dôvodom je dodržiavanie sankcií USA, porušuje článok 5 ods. 1 nariadenia č. 2271/96. Ak konanie naopak spočíva vyslovene na hospodárskom zvážení bez konkrétneho vzťahu k sankciám, článok 5 ods. 1 nariadenia č. 2271/96 neporušuje, keďže v opačnom prípade by obchodnoprávne vzťahy k Iránu nemohli byť nikdy ukončené. Tento názor sa nachádza aj v nemeckej doktríne [omissis].

Ako následok tohto uhla pohľadu by žalovaná musela výnimočne objasniť jej dôvody pre výpoveď, určite však uviesť a prípadne dokázať, že ukončiť zmluvu sa nerozhodla preto, že v opačnom prípade sa obávala nevýhod na trhu USA. Bez

tohto objasnenia sa nedá zistiť, či výpoveď porušuje článok 5 ods. 1 nariadenia č. 2271/96.

c) O tretej prejudiciálnej otázke:

Senát zastáva názor, že výpoveď, ktorá porušuje článok 5 ods. 1 nariadenia č. 2271/96, je neúčinná. V nemeckom občianskom práve by to vyplývalo z § 134 Bürgerliches Gesetzbuch (Občiansky zákonník). Predpis znie takto:

Právny úkon, ktorý je v rozpore so zákonným zákazom, je neplatný, pokiaľ zo zákona nevyplýva inak.

Senát považuje článok 5 ods. 1 nariadenia č. 2271/96 za zákonný zákaz v tomto zmysle.

Článok 9 nariadenia č. 2271/96 však upravuje, že každý členský štát stanoví účinné, primerané a odrádzajúce sankcie, ktoré sa majú uložiť v prípade porušenia akýchkoľvek príslušných ustanovení tohto nariadenia. Spolková republika Nemecko kvalifikovala § 82 ods. 2 prvou vetou Außenwirtschaftsverordnung (AWV, nariadenie o zahraničnom obchode a platbách) v spojení s § 19 ods. 4 prvou vetou a ods. 6 Außenwirtschaftsverordnung (AWV) porušenie článku 5 ods. 1 nariadenia č. 2271/96 ako priestupok a ohodnotila pokutou až do výšky 500 000 eur.

Vzhľadom na hroziace hospodárske škody pre žalovanú v prípade vylúčenia z trhu USA by sa preto mohlo považovať za neprimerané brániť v ukončení zmluvného vzťahu so žalobkyňou, namiesto toho, aby jej udelili (len) pokutu. Nariadenie navyše podľa chápania senátu neslúži priamo ochrane žalobkyne.

d) O štvrtej prejudiciálnej otázke:

Štvrtá prejudiciálna otázka súvisí s posledným uvedeným.

Podľa chápania senátu vedie zákaz dodržiavania sekundárnych sankcií k dileme pre hospodárske subjekty EÚ ako žalovaná, ktorej ochrane by malo nariadenie podľa jeho preambuly slúžiť. Ak dodržiavajú právo Únie, hrozí im vylúčenie z amerického trhu, ak dodržiavajú sankcie, porušujú právo Únie. Vzhľadom na faktickú schopnosť presadenia sankcií USA hrozia preto hospodárskym subjektom EÚ pri dodržiavaní práva Únie podľa okolností značné hospodárske škody. Koncern Telekom dosahuje 50 percent svojho obratu na trhu v USA. Podľa názoru senátu toto riziko nie je nárokom na náhradu škody, ktorý je upravený v článku 6 nariadenia č. 2271/96, dostatočne vyrovnané. To isté platí pre možnosť udelenia povolení o výnimke upravenej v článku 5 ods. 2 nariadenia č. 2271/96. Vzhľadom na účel nariadenia, zabrániť presadeniu sekundárnych sankcií voči hospodárskym subjektom EÚ, prax udeľovania [výnimiek] by musela byť rozpracovaná skôr reštriktívne, takže niekoľko dôvodov hovorí v prospech toho,

že samotná hroziaca hospodárska strata pre to nepostačuje. Na tomto základe má senát pochybnosti, že v prípade nebezpečenstva značných hospodárskych strát na trhu v USA je všeobecný zákaz na odvrátenie tohto nebezpečenstva odlúčiť sa od obchodného partnera, ktorý je navyše z hospodárskeho hľadiska bezvýznamný, zlučiteľné so slobodou podnikania chránenou článkom 16 Chartou základných práv Európskej únie a so zásadou proporcionality upevnenou v článku 52 Charty základných práv Európskej únie.

2. Dôležitosť prejudiciálnych otázok pre prejednávanú vec:

Odpoveď na prejudiciálne otázky je relevantná pre rozhodnutie sporu na súde, keďže od nich závisí, či je riadna výpoveď žalovanej účinná alebo neúčinná. § 7 prvú vetu nemeckého Außenwirtschaftsverordnung (AWV), ktorý vyššie rovnako uviedla žalobkyňa, nie je možné pre rozhodnutie sporu použiť.

§ 7 prvá veta AWV znie takto:

Podanie vyhlásenia v oblasti zahraničného obchodu, prostredníctvom ktorého sa tuzemský subjekt zúčastňuje bojkotu proti inému štátu (vyhlásenie o bojkote), je zakázané.

Nezávisle od toho, či v prípade výpovede ide o vyhlásenie o bojkote v zmysle tohto predpisu, jeho pôsobnosť podľa chápania senátu presahuje pôsobnosť článku 5 ods. 1 nariadenia č. 2271/96, to znamená, že ak riadna výpoveď žalovanej podľa článku 5 ods. 1 nariadenia č. 2271/96 je účinná, neporušuje § 7 prvú vetu AWV.

Lauenstein	Dr. Büßer	Dr. Brauer
predsedajúci sudca na Oberlandesgericht	sudca na Oberlandesgericht	sudca na Oberlandesgericht
(Vyšší krajský súd)	(Vyšší krajský súd)	(Vyšší krajský súd)